

Lääne-Nigula valla eelarvestrateegia 2022-2025

Lääne-Nigula Vallavalitsus

2021

Majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks¹

Kuigi 2021. aasta esimeses kvartalis karmistati viiruse leviku tõkestamiseks piiranguid, ei toonud see kaasa tööturu olukorra halvenemist. Tööjõu-uuringu järgi oli Eesti püsielanike tööhõive esimeses kvartalis 2,5% madalam kui aasta varem, kuid võrreldes eelneva kvartaliga tööhõive suurenes hoolimata viiruse uue laine tõkestamiseks kehtestatud piirangutest. Maksu- ja Tolliameti maksudeklaratsioonide andmed palgaväljamakse saanute arvu kohta olid tööjõu-uuringu tulemustega kooskõlas.

Maksu- ja Tolliameti andmete järgi tõi viiruse 2021. aasta esimene laine kaasa töökohtade arvu märgatava kahanemise üksnes majutus- ja toitlustussektoris. Seda valdkonda puudutasid viiruse leviku tõkestamiseks kehtestatud piirangud ka kõige otsesemalt. Majutuses ja toitlustuses on tööhõive maksu- ja tolliameti andmete järgi pea 30% väiksem kui enne kriisi. Piirangud mõjutasid ka kaubandussektorit, kuid seal püsis tööhõive siiski suhteliselt stabiilne.

Tööpuuduse määr ulatus selle aasta esimeses kvartalis 7,1%-ni, jäädes sarnasele tasemele 2020. aasta viimase kvartaliga, kus vastav määr oli 7,2%. Tööjõus osalemise määras märkimisväärset muutust aasta varasemaga võrreldes ei toimunud. Registreeritud töötus 2021. aasta esimestel kuudel suurenes, kuid kahanes mai lõpuks hooajaliste tööde alguse mõjul 8,1%ni. Registreeritud töötus on kriisi tõttu endiselt kõrge noorte seas. Palju on tööta teeninduse ja müügitöö taustaga inimesi. Koos töötuse keskmise kestuse pikenemisega on suurenenud hakanud ka selliste registreeritud töötute osakaal, kes ei saa enam toetusi ega hüvitisi.

Üha suurem osa tööandjatest tunnetab tööjõupuudust probleemina, mis takistab tootmise laiendamist. Tööjõupuudus on enam suurenenud ehitus- ja tööstussektori tööandjate hulgas, kuid juba ka teenindussektoris. 2021. aasta keskpaigaks on see näitaja jõudnud ligikaudu 2017. aasta tasemele, mis viitab palgasurve taastumisele majanduses.

Keskmise palga kasv kiirenes 2021. aasta esimeses kvartalis 4,9%-ni. Palgakasvu panustas tugevasti tervishoiusektor, kus keskmine palk suurenes aastavõrdluses 13%. Tööstussektoris kasvas palk keskmisest aeglasemalt, seevastu mitmel teenindussektori tegevusalal, mis on kriisile hästi vastu pidanud, on ka palgad hoogsalt kerkinud. Kriisis

¹ Rahapoliitika ja Majandus 2/2021. Eesti Pank. <https://www.eestipank.ee/publikatsioonid/rahapoliitika-ja-majandus/2021/rahapoliitika-ja-majandus-2021> (27.07.2021).

tugevasti kannatada saanud tegevusaladel, s.t majutuses ja toidlustuses, oli keskmine palk endiselt madalam kui aasta varem. Keskmise palga kasvu hoogustab kõrgemate palkade suurenemine, samas kui palgajaotuse madalamas osas pidurdab seda suur vaba tööjõu hulk ja miinimumpalga tõusu ära jäämine.

Tarbijahindade aastakasv kiirenes aprillis 1,9%ni. Üle poole hinnatõusust põhjustasid energiahinnad. Eesti üldine hinnatase on nüüd sama kõrge kui 2019. aasta suvel. Käesoleva aasta esimestel kuudel põhjustas hinnakasvu peamiselt elektri kallinemine. Tänavuse pikalt kestnud külma ilma tõttu kallines elekter aastaga 20%, mis tõstis tarbijahindu 0,7 protsendipunkti võrra. Elektri hind hoiab kõrgel ka majapidamiste ning ettevõtete suurem elektritarbimine. Mootorikütused olid käesoleva aasta alguses odavamad kui aasta tagasi, kuid madal võrdlusbaas on viimastel kuudel hakanud hinnakasvu soosima. Aprillis olid mootorikütused 8% kallimad kui eelmisel aastal.

Pandeemia taandudes ennistub kriisieelne tugev majandusseis. Eesti majanduse prognoos põhineb eeldusel, et kava järgi jõutakse sügiseks vaktsineerida 70% täiskasvanud elanikkonnast ja ühes viiruse leviku tõkestamisega jätkub mais alguse saanud järkjärguline äritegevusele seatud piirangute leevendamine ning ühtlasi väheneb piirangute mõju majandusele. Ettevõtete kohanemisvõime vähendas sellekevadiste piirangute tagasilööki majandusele võrreldes aasta varasemaga ning piirangute täieliku eemaldamise korral kujuneb Eesti majandusolukord kriisieelsega sarnaseks – tööpuudus langeb taas väga madalale tasemele, tööjõupuudus teravneb ning see kannustab palga- ja hinnakasvu.

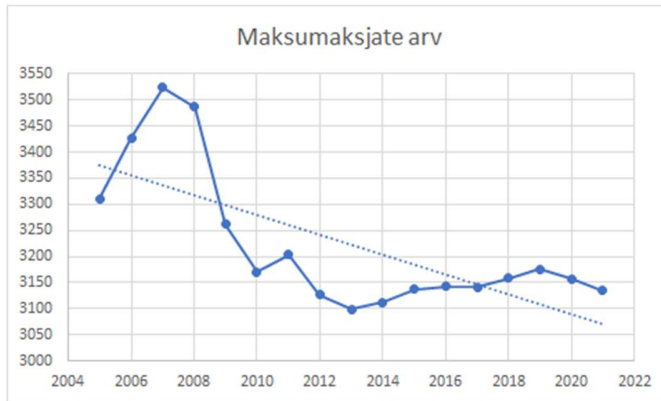
Tabel 1. Peamised majandusnäitajad ja prognoos

Näitajad	2020	2021	2022	2023
Tarbijahinna indeks	-0,4	2,5	2,8	2,3
Töötuse määr	6,8	6,1	4,9	4,7
Keskmine brutopalk	1 448	1 526	1 609	1 695
Keskmine brutopalga kasv	2,9	5,4	5,5	5,3

Lääne-Nigula valla sotsiaalmajandusliku keskkonna analüüs

Sotsiaalmajandusliku keskkonna analüüsis pööratakse enim tähelepanu suurima tuluallika, sh tulumaksu laekumist mõjutavatele teguritele ning nende muutustele. See tähendab, et analüüsitakse töötute arvu, keskmist töötasu kui ka tööealiste isikute arvu muutust.

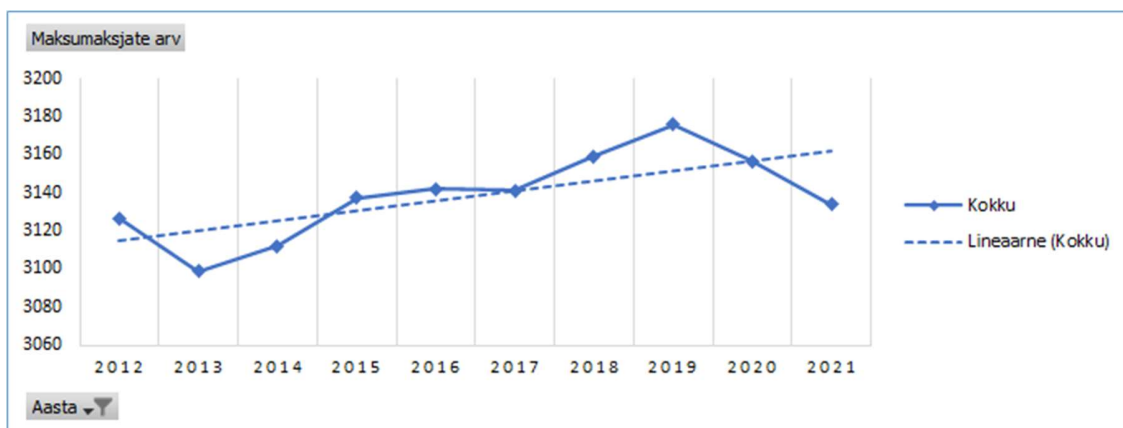
Arengukava eesmärk 2 on, et Lääne-Nigula vald on ettevõtjasõbralik, kõrge tööhõivega ja tasuvate töökohtadega omavalitsus. Selleks on seatud kaks mõõdikut: 1) maksumaksjate osakaal valla elanikest ning 2) keskmine sissetulek.

Joonis 1. Maksumaksjate arv 2004-2021

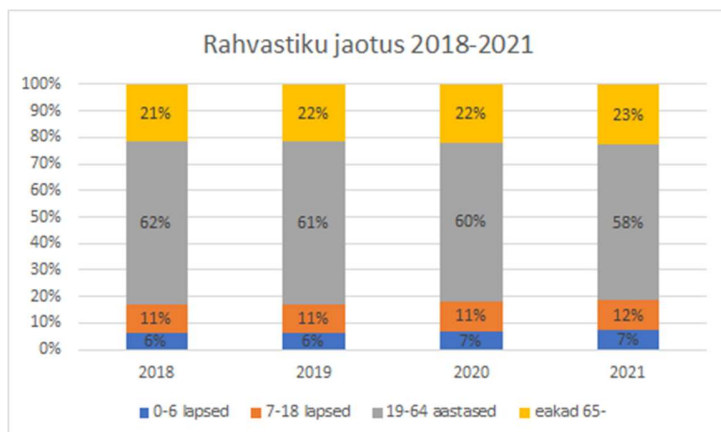
Maksumaksjate hulk on sõltuvuses majandustsükliga kui ka ühiskonnas toimuvate muudatustega (linnastumine, rahvastiku vananemine). Maksumaksjate andmed on avalikult kättesaadavad Rahandusministeeriumi kodulehelt ning andmed selle kohta on olemas alates aastast 2004. Joonisel 1. on hästi näha, et maksumaksjate tippaeg jäi majanduses buumi aega, so 2005-2007

ning peale seda on toimunud pidev langus kuni 2013. aastani.

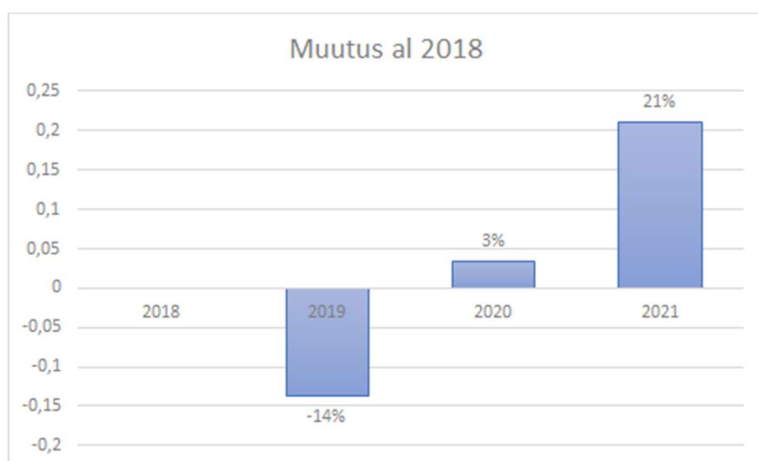
Joonis 2. Maksumaksjate arv 2012-2021

Tipp-aastatel oli maksumaksjaid üle 3 500 ning madalaimal perioodil ligi 3 100. Umbes viimase 10 aasta jooksul on maksumaksjate arv stabiliseerinud. Seda näitab ka 10 aasta trendijoon, mis on suunaga tõusu poole. Perioodil 2020-2021 on maksumaksjate arv olnud langustrendis. Kui vaadata Joonist 3. Rahvastikujaotus 2018-2021, siis on rõõm tõdeda, et laste osakaal kogu elanikkonnast on kasvu teel. Samas ei suurene tööealiste hulk, see on pigem langustrendis. Samuti on rahvastik vananev, seda näitab eakate osakaal kogu elanikkonnast.

Joonis 3. Rahvastiku jaotus 2018-2021

Töötute arv on samuti näitaja, mis mõjutab tulumaksu laekumist. COVID-19 pandeemia on mõjutanud töötute arvu kasvu. Kui 2019. aastal töötute hulk oli vähenemas, siis 2020. ja 2021. aasta on olnud kasvutrendis. Võrreldes 2018. a on töötute arv kasvanud ca 40 inimese võrra, mis teeb aastas üle 40 000 euro vähem tulumaksu.

Joonis 4. Töötute kasv 2018-2021

Lääne-Nigula vald on seadunud soovitud mõõdikuks 2026. aastal, et maksumaksjate osakaal valla elanikest võiks olla 44%.

Tabel 2. Maksumaksjate osakaal tööealistest

Aasta	Osakaal
2018	43,64%
2019	44,14%

2020	44,13%
2021	43,80%

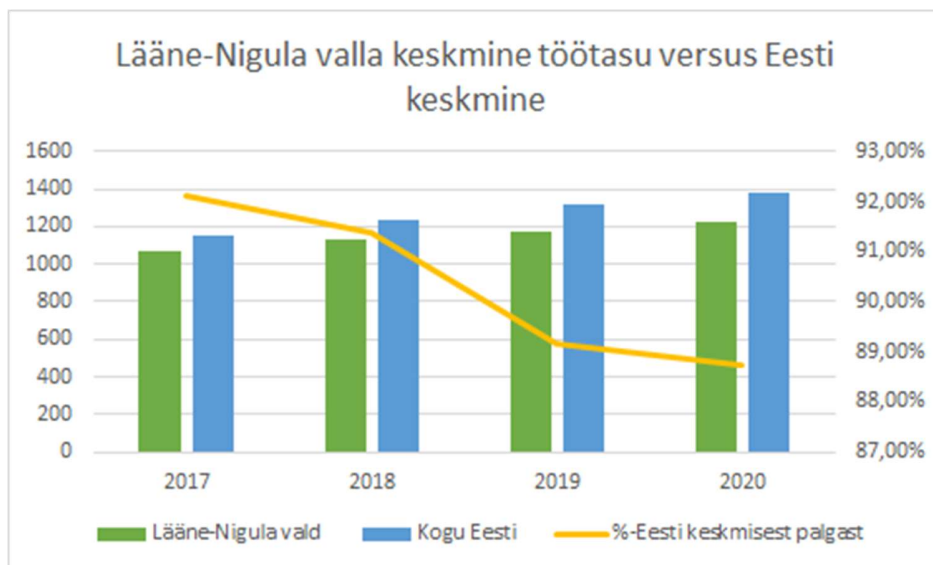
Tabelist 2 on näha, et 2026. aastaks plaanitud eesmärk on saavutatud juba 2019 ja 2020 aastal, kuid 2021 aasta hetke andmed näitavad, et osakaal on taas langustrendis. Seega maksumaksjate trendi mõjutab nii COVID-19 pandeemia kui ka rahavastiku trendid.

Võttes vaatluse alla Maksu- ja Tolliameti andmed Lääne-Nigula valda registreeritud isikutega, siis on näha, et ettevõtlus on taastumas. Enim võetakse töötajaid tööle töötlevasse tööstusse, kui ka majutuse ja toitlustusega tegelevatesse ettevõtetesse.

Tabel 3. Töötajate arvu muutus ettevõtluses

	Valdkond	2020	2021 II kvartal	Muutus
Määramata		7	5	-2
EHITUS		130	113	-17
ELEKTRIENERGIA, GAASI, AURU JA KONDITSIONEERITUD ÕHUGA VARUSTAMINE		23	17	-6
FINANTS- JA KINDLUSTUSTEGEVUS		1	0	-1
HALDUS- JA ABITEGEVUSED		24	15	-9
HARIDUS		7	12	5
HULGI- JA JAEKAUBANDUS; MOOTORSÕIDUKITE JA MOOTORRATASTE REMONT		97	106	9
INFO JA SIDE		20	17	-3
KINNISVARAALANE TEGEVUS		27	21	-6
KUNST, MEELELAHUTUS JA VABA AEG		15	4	-11
KUTSE-, TEADUS- JA TEHNIKAALANE TEGEVUS		54	45	-9
MAJUTUS JA TOITLUSTUS		68	99	31
MUUD TEENINDAVAD TEGEVUSED		66	58	-8
MÄETÖÖSTUS		33	28	-5
PÕLLUMAJANDUS, METSAMAJANDUS JA KALAPÜÜK		271	280	9
TERVISHOID JA SOTSIAALHOOLEKANNE		52	54	2
TÖÖTLEV TÖÖSTUS		583	626	43
VEEVARUSTUS; KANALISATSIOON, JÄÄTME- JA SAASTEKÄITLUS		5	4	-1
VEONDUS JA LAONDUS		138	140	2
KOKKU		1621	1644	23

Teine oluline komponent, mis mõjutab tulumaksu laekumist, on keskmine töötasu. Kui võrrelda Lääne-Nigula vallas elavate töötajate keskmist töötasu Eesti keskmisega, siis see on 2020. aastal Statistikaameti andmetel 155 eurot madalam Eesti keskmisest ja see on 1224 eurot.

Joonis 5. Lääne-Nigula valla keskmine töötasu versus Eesti keskmine

Aastaks 2026 on Lääne-Nigula vald seadnud mõõdiku, et Lääne-Nigula valla elanike keskmine töötasu on sama kõrge kui Eestis keskmiselt. Numbrid näitavad, et pigem on trend negatiivne, sh Eesti keskmine töötasu kasvab kiiremini kui Lääne-Nigula valla elanike töötasu ning vahe ainult suureneb, seda iseloomustab joonisel 5 kollane joon.

Tabel 4. Töötasud

Ameti liik	Avalik teenistus	Koormus	Tööleping	Koormus
juht	1 840,00 €	5	1 241,00 €	32
tippspetsialist	1 471,00 €	7	878,00 €	39
keskastmespetsialist	1 158,00 €	12	761,00 €	30
nooremspetsialist	810,00 €	2	752,00 €	61
tugispetsialist (tippspetsialist)			1 349,00 €	10
õpetaja (tippspetsialist)			1 257,00 €	125
tööline			670,00 €	59

Tabelis 4 on esitatud keskmised tasud Lääne-Nigula valla teenistujatel. Lääne-Nigula vallas saavad Läänemaa keskmist palka juhid, tugispetsialistid, õpetajad, avaliku teenistuse juhid ja tippspetsialistid. Kõik muud grupid on alla Läänemaa keskmise. Töölepingu alusel töötavad spetsialistid (tipp, kesk ja noorem) ning avaliku teenistuse seaduse alusel töötavad nooremspetsialistid saavad vähem tasu kui Läänemaal keskmiselt, so 34% teenistujatest. Madalaim töötasu on tööliste grupil.

Eelarvestrateegia 2022-2025

Eelarvestrateegia koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, et planeerida kavandavate tegevuste finantseerimist. Vallavalitsus, kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus ning ametiasutuste hallatav asutus võivad sõlmida lepinguid, millega kaasneb väljaminek tulevatel eelarveaastatel, juhul kui sellega on arvestatud eelarvestrateegias². Eelarvestrateegia koostamisel, menetlemisel ja avalikustamisel tuleb lähtuda kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest §-st 37² ja Lääne-Nigula valla arengukava ja eelarvestrateegia koostamise, menetlemise ja muutmise korrast. Eelarvestrateegia peab sisaldama minimaalselt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse § 20 lõikes 3 toodud informatsiooni.

Eelarvestrateegia lähteseisukohad

Prognoos on ülesehitatud ühinemislepingus ja arengukavas toodud tegevuste ja investeeringute põhjal, sh põhirõhk on investeeringutel. Eelarvestrateegiasse on arvestatud maksimaalne investeeringute plaan, mille lõplik realiseerumine sõltub eelarve vahenditest ja saadavast välisrahast.

Prognoosimisel on kasutatud järgnevaid põhimõtteid:

- Investeeringutepõhine. Kahel viimasel aastal ei jälgita netovõlakoormuse limiiti. Võetakse risk, et täitmine on pigem positiivsem ning edasised arengud korrigeeritakse tulevikus;
- Investeeringute prognoosimisel tuleb arvestada 2021. aasta esimeses pooles alanud ehitustegevuse kallinemisega. Seni, kuni ei ole võimalik näha hindade tagasipöördumist, tuleb investeeringuid kavandades lähtuda põhimõtetest, et läbi investeerimistegevuse vähendatakse jookvaid kulusid (energiakulude säästmine, tööjõukulude kokkuhoid) ja hinnatakse täiendavaid kulutusi juurde tekitavate investeeringute otstarbekust;
- Tulumaksu laekumisel lähtutakse Rahandusministeeriumi prognoosist. Kuna COVID-19 pandeemia on mõjutanud tulumaksu laekumist 2020. aastal ja 2021. aasta esimeses

² Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse § 28 lg 3.

pooles, on tulumaksu laekumise prognoosimisel mõistlik jälgida viimase aasta reaalselt laekumist;

- Maamaksu ja kaevandustasude prognoosis lähtutakse eelmiste perioodide tuludest, sh maamaksu maksumäärad ühtlustati 2020. aastal;
- Tasandus- ja toetusfondis muudatusi järgmisel 4 aastal ei plaanita;
- Huvihariduse rahastuse vähendamine 2022-2025 riigi eelarvestrateegias (RES);
- Palgafondi suurendamise vajaduse tingib kvalifitseeritud tööjõu vähesus ja palgatasemed erasektoris. Vajadus täiendavate spetsialistide ametikohtade järele (keskkond, haridus, majandus);
- 2021. aastal ilmnis soov moodustada juurde osavaldasid. Otsusega kaasneb täiendav ja märgatav tööjõukulude kasv lisanduvate ametikohtade näol. Arvestatud on, et alates 2022. aastast on vallas senise 4 osavalla asemel 8 osavaldat;
- 2021. aastaks prognoositi majanduskuludesse Linnamäe Kultuurisaali lepinguline rent, kuid ehitise valmimine vajab lisaks täiendavaid kulusid;
- 2021. aastal on võetud täiendav laenukohustus, millega garanteeritakse OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud võetav laen, mida möödunud aasta strateegias ette ei nähtud;
- Oru hooldekodu ja Risti hooldekodu vara ja tegevuse viimine kokku OÜ Lääne-Nigula hooldekodud alla ja vähemusosaluse müük investeerimiskulude katteks vastavalt volikogu otsusele;
- Plaanitud laenude tagasimaksed toimuvad viimases kvartalis, sh sellest hetkest arvestatakse laenude tagasimakseid ja intressikulusid;
- Lubatud netovõlakoormuse arvestamisel lähtutakse 2022-2025 riigi eelarvestrateegias toodud põhimõttest, et Vabariigi Valitsus on otsustanud piirata kohalike omavalitsuste netovõlakoormuse piirmäära senisest kiiremas tempos, kehtestades 60% ülempiiri alates 2024. aastast. Kehtiva regulatsiooni järgi on lubatav ülempiir teatud juhtudel 80% kuni 2024. aasta lõpuni. Neile omavalitsustele, kes on kasutanud 80% erireeglit, säilib seaduses kehtiv ülempiiri alanemise reegel.

Tabel 4. Lääne-Nigula valla 2022-2025 eelarvestrateegia

Lääne-Nigula Vallavalitsus	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 294 769	12 763 889	12 847 925	12 244 574	12 467 241	12 760 707
Maksutulud	6 331 810	6 346 640	6 462 933	6 640 861	6 854 671	7 139 191
sh tulumaks	5 796 349	5 814 640	5 930 933	6 108 861	6 322 671	6 607 191
sh maamaks	534 631	530 000	530 000	530 000	530 000	530 000
sh muud maksutulud	830	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 363 253	1 603 771	1 635 846	885 702	894 559	903 505
Saadavad toetused tegevuskuludeks	5 340 419	4 563 083	4 499 146	4 468 011	4 468 011	4 468 011
sh tasandusfond	934 338	1 072 888	1 081 396	1 050 261	1 050 261	1 050 261
sh toetusfond	4 215 983	3 339 865	3 267 750	3 267 750	3 267 750	3 267 750
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	190 098	150 330	150 000	150 000	150 000	150 000
Muud tegevustulud	259 286	250 395	250 000	250 000	250 000	250 000
Põhitegevuse kulud kokku	11 109 551	11 974 174	12 414 664	11 728 560	11 866 049	12 005 183
Antavad toetused tegevuskuludeks	417 809	534 848	540 000	545 000	550 000	555 000
Muud tegevuskulud	10 691 742	11 439 326	11 874 664	11 183 560	11 316 049	11 450 183
sh personalikulud	6 817 914	6 938 458	7 245 081	6 872 721	6 941 448	7 010 863
sh majandamiskulud	3 865 867	4 441 583	4 569 583	4 250 839	4 314 601	4 379 320
sh muud kulud	7 961	59 285	60 000	60 000	60 000	60 000
Põhitegevuse tulem	2 185 218	789 716	433 262	516 015	601 192	755 524
Investeeringustegevus kokku	-3 247 193	-3 165 374	-1 716 756	-1 883 087	-1 419 562	-2 674 386
Põhivara müük (+)	132 109	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Põhivara soetus (-)	-2 439 677	-4 069 652	-2 056 000	-2 320 000	-1 580 000	-2 350 000
sh projektide omaosalus	-1 848 249	-3 162 941	-1 492 482	-1 524 000	-884 000	-2 300 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	591 428	1 106 711	563 518	796 000	696 000	50 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-312 743	-200 000	-200 000	-526 000	-491 000	-319 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0			200 000		
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	-1 175 000					
Finantstulud (+)	222					
Finantskulud (-)	-43 532	-52 433	-74 274	-83 087	-94 562	-105 386
Eelarve tulem	-1 061 975	-2 375 659	-1 283 494	-1 367 072	-818 370	-1 918 862
Finantseerimistegevus	1 094 173	1 821 818	1 157 820	1 494 314	828 146	2 117 199
Kohustiste võtmine (+)	1 507 700	2 309 500	1 692 482	2 050 000	1 375 000	2 619 000
Kohustiste tasumine (-)	-413 527	-487 682	-534 662	-555 686	-546 854	-501 801
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	274 063	-632 448	-125 674	127 242	9 776	198 337
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+ /-)	241 866	-78 607	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 581 668	949 221	823 547	950 788	960 564	1 158 902
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	5 737 530	7 559 348	8 717 168	10 211 482	11 039 628	13 356 827

Lääne-Nigula Vallavalitsus	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Netovõlakoormus (eurodes)	4 155 862	6 610 127	7 893 621	9 260 694	10 079 064	11 997 925
Netovõlakoormus (%)	31,3%	51,8%	61,4%	75,6%	80,8%	94,0%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	13 294 769	10 211 111	10 278 340	9 795 659	9 973 793	9 570 530
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	100,0%	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	75,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	9 138 907	3 600 984	2 384 719	534 966	-105 271	-2 427 395

Põhitegevuse tuludes on tulumaksu prognoositud konservatiivselt (2%, 3%, 3,5% ja 4,5%) ning teised maksutulud on jäetud (maamaks ja kohalikud maksud) 2021. aasta tasemele.

Teenuste ja kaupade müüki suurendati 2022. aastal 2 % võrra, kuna 2022 aastal ühtlustuvad kõikide omavalitsuste lasteaedade kohatasud. Seevastu 2023. a vähenevad tulud ca 46% võrra, kuna alates sellest perioodist on arvestatud, et hooldekodude teenuse osutamise võtab üle OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud. Tulude vähenemine vähendab automaatselt ka netovõlakoormuse mahtu ehkki nende tulude maht moodustas kogu põhitegevuse tuludest ca 6% (so 750 tuhat eurot).

Tasandus- ja toetusfond on suuresti jäänud 2021 aastal tasemele väikeste erisustega. Toetusfondi on 2022 aastal vähendatud huvitegevusetootuse osa (50% võrra) ning alates 2023 aastast on tasandusfondist välja arvatud Oru hooldekodus arvestatud sihtotstarbeline toetus (31 135 eurot). Aastatel 2020 ja 2021 on olnud COVID-19 pandeemia ning seetõttu on riik andud täiendavaid toetusi. Järgnevatel perioodidel antud toetustega pole arvestatud. Lisaks pole arvestatud ka haridustöötajate töötasu tõusuga.

Põhitegevuse kuludes on arvestatud tegeliku täitmisega ning võetud aluseks eelmiste perioodide tegelik täituvus. Sellest tulenevalt võib eeldada, et eelarve kulud 2022 aastal ja edaspidi on veidi kõrgemad, kuid siiski on 2022 aastast alates arvestatud sisse miinimumpalgalistele töötasu alammäära tõus. Lisaks on arvestatud, et alates 2022 aasta septembrist alustab tööd Taebla Lasteaia lisarühm ning palgafond kaheksale osavallale.

Majandamiskuludes on arvestatud nii Oru Kultuurisaali haldamisega seotud kulud (25 000 eurot), Taebla Lasteaia lisarühma loomisega seotud kulud (20 000 eurot), kui ka hooldekodu rendikulud (58 000 eurot) ning osavaldadega kaasnevad majandamiskulud (25 000 eurot). Muus osas tuleb leida vahendid sisemistest vahenditest.

Strateegias on plaanitud investeeringuid mahus 1,6-2,6 miljonit, sh enamustel aastatel on kogu investeerimisvõime arvestatud laenude arvelt, kuna põhitegevuse tulemläheb laenude teenindamisele. Investeeringute maht võiks olla vähemalt sama suur kui aastane amortisatsioon, see näitab, et omavalitsus suudab hoida olemasolevat vara vähemalt samas väärtuses.

Aastal 2023 on arvestatud sisse ka OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud vähemusosaluse müük alghinnaga 200 000 eurot.

Investeeringute kava 2022-2025

- Investeeringuid tehakse järgides piirkondade ja kogukondade tasakaalustatud arengu põhimõtet, võetud kohustusi, seni tehtud investeeringuid ja arvestades arengukava ning mõju teenuste pakkumisele.
- Kehtivat rahastamisotsust omavad projektid viiakse ellu esmajärjekorras.
- Ei ole teada, mis meetmed võivad erakorraliselt või tulevikus avaneda. Kui eraldatakse meetmest lisaraha, siis eraldatakse see projektidele: a) kus on kehtiv rahastusotsus, b) mis on ettenähtud järgnevatel aastatel, aga mille iseloom võimaldab projekti tõstmise varasemaks; c) eelistatud on energiasäästule suunatud projektid, uute elanike valda toomisele suunatud projektid, erinevate ettekirjutuste ja keskkonnanõuete täitmiseks suunatud projektid, samuti projektid, mis on suunatud avariiolukorra vältimiseks.
- Kui erinevatest projektimeetmetest õnnestub saada täiendavaid toetusi investeeringuteks, siis lisatakse need kavasse sellekohase eraldi otsusega strateegia korralise, iga-aastase, üle vaatamise käigus.

Tabel 5. Investeeringute kava 2021-2025

Lääne-Nigula Vallavalitsus	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Investeeringustegevus kokku	-3 165 374	-1 716 756	-1 883 087	-1 419 562	-2 674 386
Põhivara müük (+)	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Põhivara soetus (-)	-4 069 652	-2 056 000	-2 320 000	-1 580 000	-2 350 000
Taebala-Palivere-Risti-Oru	-1 311 368	-831 000	-630 000	-200 000	-1 550 000
04510 - Teed	-445 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
01112 - Lääne-Nigula VV	-81 419				
06605 - Risti bussijaam	-245 040				
06400 - Tänavavalgustus	-64 480				
10200 - Oru Hooldekodu	-15 500				
08102 - Palivere staadion	-100 000	-100 000			

Lääne-Nigula Vallavalitsus	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
09212 - Risti Põhikool	-49 814				
09212 - Taebla Kool ja võimla	-290 115	-391 000			
09110 - Linnamäe Lasteaed (ventilatsioon)		-10 000	-80 000		
09110 - Risti Lasteaia laiendus					-400 000
09110 - Risti Lasteaia ventilatsioon		-30 000			
09212 - Palivere Põhikool koos spordihoonega			-200 000		-200 000
09212 - Oru Kooli rekonstrueerimine					-400 000
08202 - Taebla spordi- ja kultuurikeskuse ventilatsioon		-50 000	-150 000		-350 000
08107 - Taebla ja Nigula mänguväljakud		-15 000			
09110- Taebla Lasteaia lisarühm		-15 000			
06300 - ÜVK projektid vastavalt kavale		-20 000			
08202 - Piirsalu seltsimaja	-15 000				
08107 - Linnamäe rulapark	-5 000				
Üldine	-335 000	-130 000	-150 000	-150 000	-150 000
04740 - Arendusprojektid	-30 000				
09800 - Asutuste väikeinvesteeringud	-250 000	-80 000	-100 000	-100 000	-100 000
09212 - Koolide õppevara	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
06400 - Tänavavalgustus	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000
03600 - turvakaamerad	-5 000				
Kullamaa	-912 871	-130 000	-80 000	-80 000	-430 000
09212 - Kullamaa Keskkool	-686 570				
09110 - Kullamaa Lasteaed	-7 000				
04510 - Teed	-179 841	-70 000	-50 000	-50 000	-50 000
06605 - Goldenbeck	-24 460				
08202 - Üdruma seltsimaja	-15 000				
08102 - Kullamaa kooli võimla		-30 000			-350 000
09800 - Asutuste väikeinvesteeringud		-30 000	-30 000	-30 000	-30 000
Martna	-335 849	-180 000	-870 000	-910 000	-70 000
01112 - Martna Osavallavalitsus	-8 000	-10 000		-10 000	
09110 - Martna Lasteaed	-7 000				
09212 - Martna Põhikool	-65 000	-100 000	-800 000	-800 000	

Lääne-Nigula Vallavalitsus	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
08102 - Martna spordihoone	-10 000				
06100 - Munitsipaalpinnad	-75 849			-30 000	
08202 - Rõude seltsimaja	-10 000				
10600 - Sotsiaalelupinnad	-15 000				
04510 - Teed	-140 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
08102 - Martna spordiklubi	-5 000				
09800 - Martna väikeinvesteeringud		-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Noarootsi	-853 564	-510 000	-415 000	-215 000	-115 000
09212 - Noarootsi Kool	-75 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
08107 - Mänguväljakud	-45 000				
08103 - Ramsi Neeme puhkeala	-30 000	-30 000			
08103 - Roosta ranna avalik käimla	-10 000				
10600 - Sotsiaalelupinnad	-10 000	-40 000		-100 000	
04510 - Teed	-409 000	-95 000	-95 000	-95 000	-95 000
06605 - Umbaia	-149 936				
04520 - Österby sadam	-124 628	-75 000	-20 000		
04520 - Hara sadam		-198 000			
01112 - Pürksi teeninduskeskus			-200 000		
08102 - Noarootsi jalgpalliväljak			-80 000		
08102 - Tenniseväljaku katte vahetus		-22 000			
03600 - Hoone vabatahtlikele päästele ja Kaitseliidule		-30 000			
Nõva	-321 000	-275 000	-175 000	-25 000	-35 000
09212 - Nõva Kool	-20 000				
04520 - Nõva sadam	-239 000	-250 000	-150 000		
04510 - Teed	-62 000	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000
06100 - Möisapõlu DP					-10 000
sh projektide omaosalus	-3 162 941	-1 492 482	-1 524 000	-884 000	-2 500 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 106 711	563 518	796 000	696 000	50 000
Taebala-Palivere-Risti-Oru	488 290	304 820	100 000	150 000	0
01112 - Lääne-Nigula VV	71 852				
06605 - Risti bussijaam	174 000				

Lääne-Nigula Vallavalitsus	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
04510 - Teed	25 000				
09212 - Risti Põhikool	41 438				
09212 - Taebla Kool (sh võimla)	156 000	304 820			
08202 - Piirsalu seltsimaja	15 000				
08107 - Linnamäe rulapark	5 000				
09212 - Palivere Põhikool koos spordihoonega			100 000	150 000	
Üldine	55 000	50 000	50 000	50 000	50 000
06300 - Hajaasustus	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
03600 - Turvakaamerad	5 000				
Kullamaa	190 014	0	0	0	0
09212 - Kullamaa Keskkool	168 000				
06605 - Goldenbeck	22 014				
Martna	38 910	0	496 000	496 000	0
06100 - Munitsipaalpinnad	33 910				
09212 - Martna Põhikool			496 000	496 000	
08102 - Martna spordiklubi	5 000				
Noarootsi	217 997	52 000	0	0	0
06605 - Umbaia	93 369				
04520 - Österby sadam	124 628	14 000			
04520 - Hara sadam		38 000			
Nõva	116 500	156 698	150 000	0	0
04520 - Nõva sadam	116 500	156 698	150 000		
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-200 000	-200 000	-526 000	-491 000	-319 000
Üldine	-200 000	-200 000	-526 000	-491 000	-319 000
08102 - Pikamäe haldamine	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
08202 - Investeeringu toetused korra alusel	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
08202 - Kaasav eelarve	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
06300 - Hajaasustus	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
06300 - ÜVK arendamise kava			-326 000	-291 000	-119 000

Informatsioon eelarvestrateegia perioodiks kavandavatest kohalike maksude ja maamaksu muudatustest

Kohalik omavalitsus kehtestab maamaksu määra igal aastal. Aastal 2020 määrad ühtlustati ning need on alljärgnevad:

Tabel 6. Lääne-Nigula valla maamaksu piirkonna hinnatsoon ja maamaksumäärad (%)

Piirkond	Hinnatsoon	Haritav ja looduslik rohumaa (%)	Ülejäänud kõlvikud (%)
Kullamaa	H0342001	2	2,5
Martna	H0411002	2	2,5
Martna	H0452001	2	2,5
Rehemäe	H0518003	2	2,5
Noarootsi	H0520001	2	2,5
Noarootsi	H0520002	2	2,5
Nõva	H0531001	2	2,5
Nõva	H0531002	2	2,5
Oru	H0552001	2	2,5
Oru	H0552002	2	2,5
Oru	H0552003	2	2,5
Risti	H0680001	2	2,5
Risti	H0680002	2	2,5
Risti	H0680003	2	2,5
Taebbla	H0776001	2	2,5
Taebbla	H0776002	2	2,5
Taebbla	H0776003	2	2,5
Taebbla	H0776004	2	2,5

Lääne-Nigula vald saab kogu omavalitsuse territooriumist 75% ulatuses maamaksu, 1% pindalast on kaetud soodustustega ning 24% on maksuvabastustega maa-alad.

Kohalike maksude seadus § 5 annab omavalitsusele õiguse kehtestada omavalitsusele järgnevaid kohalikke makseid:

- 1) reklaamimaks;
- 2) teede ja tänavate sulgemise maks;

- 3) mootorsõidukimaks
- 4) loomapidamismaks;
- 5) lõbustusmaks;
- 6) parkimistasu.

Lääne-Nigula vallas kehtib kaks Noarootsi Vallavolikogu poolt kehtestatud maksu: 1) parkimistasu ja 2) teede sulgemise maks. Parkimistasu küsitakse Österby sadama parkimisalal ning parkimistasu määr mootorsõiduki (v.a buss) on 5 eurot päev ning bussil 10 eurot päev. Teede ja tänavate sulgemise maksu maksuobjektiks on endise Noarootsi valla territooriumil üldkasutatava tee, tänav, väljaku, parkla, pargi, puhkeala või selle osa sulgemine demonstratsioonide, rongkäikude ja muude ürituste korraldamiseks, samuti ehitus- või remonditöödeks. Maksumäärad on järgnevad: 1) asfaltkattega teed – 65 eurot ööpäev, 2) kruusakattega teed – 45 eurot ööpäev, 3) parkimisalas asuva platsi puhul – 65 eurot ööpäevas.

Lääne-Nigula valla üksus ja temast sõltuvate üksuste majandusolukord

Lääne-Nigula vald omab osalust 8 ühingu. Allpool olev tabel annab sellest ülevaate.

Jrk.nr	Üksuse nimetus	Lääne-Nigula valla osaluse määr, %
1.	AS Lääne-Nigula Varahaldus	100%
2.	SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskus	100%
3.	OÜ Maali Üürimaja	50,9996079%
4.	OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud	100%
5.	OÜ Oru Kultuurisaal	100%
6.	OÜ Noarootsi Soojus	100%
7.	AS Haapsalu Veevärk	30,9378%
8.	AS Matsalu Veevärk	4,85666%

Aastal 2020 on omavalitsusel kolm sõltuvat üksust³ ning nendeks on SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskus (SA PLTSH), OÜ Maali Üürimaja ja OÜ Oru Kultuurisaal. Aastal 2022 lisandub sõltuvaks üksuseks ka OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud.

³ Sõltuv üksus – raamatupidamise seaduses mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalikult õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva

Eelarvestrateegias tuleb KOFS § 20 lg 3 kohaselt anda ülevaade sõltuvate üksuste majandustegevuse arvnäitajatest, mis on vajalikud põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse määra arvutamiseks.

Tabel 7. Sõltuvate üksuste arvnäitajad, 2020

Näitaja	SA PLTSH	OÜ Maali Üürimaja	OÜ Oru Kultuurisaal	OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud
Põhitegevuse tulud	30 190	17 017	0	0
Põhitegevuse kulud	-28 467	- 54 199	-1 090	-500
Põhitegevuse tulem	1 723	-37 182	-1 090	-500
Netovõlakoormuse ülemmäär	18 114	10 210	0	0
Võlakohustused	0	1 642 625	46 407	0
Likviidsed varad	1 849	0	148 154	1 929
Netovõlakoormuse %	-	9652,8%	-	-

SA PLTSH ja OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud puuduvad võlakohustused, seega neile ei arvutata netovõlakoormuse %, samas OÜ Oru Kultuurisaalil on kohustused (saadud toetuse ettemaks), kuid talle ei saa arvutada netovõlakoormust, kuna tal puuduvad tulud. Ainuke, kellel on tulud ja kohustused on OÜ Maali Üürimaja ning ka need ületavad kordades lubatud piiri.

Tabel 8. SA PLTSH eelarvestrateegia 2021-2024

SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskus	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku (+)	30 190	39 000	42 000	43 500	49 000	53 000
Põhitegevuse kulud kokku (+)	28 467	38 467	39 621	40 810	42 034	43 295
Põhitegevustulem	1 723	533	2 379	2 690	6 966	9 705
Investeeringustegevus kokku (+/-)						
Eelarve tulem	1 723	533	2 379	2 690	6 966	9 705
Finantseeringustegevus (-/+)	-6 997	0	0	0	0	0
Likviidsete varade muutus (+ suuremine, - vähenemine)	-5 274	533	2 379	2 690	6 966	9 705
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 849	2 382	4 761	7 451	14 417	24 122
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga		0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (eurodes)	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (%)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

mõju all olevatelt isikutelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust või renditulu kohaliku omavalitsuse üksuselt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Sihtasutusel on eelarvestrateegia perioodil mitmeid investeeringuid: kunstlume tootmise süsteem, lumepark, tõstuki soetus, staadion, mänguväljakud, seikluspark, kergliiklustee 1,5 km, juurdesõidutee ja parkla mustkate. Need investeeringud plaanitakse katta Kultuuriministeeriumi ja Lääne-Nigula valla sihtotstarbelistest toetustest. LEADER meedetest on osaliselt juba ellu viidud ja arendatakse edasi järgmiseid investeeringuid: suusarajatraktor, piknikupaviljon, väljõuväljak, murutraktori soetus, lumerõngad, disgolfi pargi laiendus, trosstüstuk, spordiinventar laenutuseks, neljaveoline ATV, lumepargi op paviljon ja kassasüsteem. Investeermistegevus on strateegias näidatud 0-na, kuid tegelikkuses on kõik investeeringute osa kaetud toetustega.

Lääne-Nigula vald eraldab sihtasutusele sihtotstarbelist tegevustoetust iga aastaselt 23 000 eurot, sh selle eest tohib katta ühe hooldustöötaja palgakulu, suusa- ja terviseradade hoolduse ning projektikulused.

Tabel 9. OÜ Maalimaja eelarvestrateegia 2022-2025

Maali Üürimaja OÜ	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku (+)	17 017	71 000	74 000	77 000	80 000	83 000
Põhitegevuse kulud kokku (+)	54 199	33 000	29 000	29 000	29 000	29 000
Põhitegevustulem	-37 182	38 000	45 000	48 000	51 000	54 000
Investeermistegevus kokku (+/-)	-1 080 257	0	-50 000	0	0	0
Eelarve tulem	-1 117 439	38 000	-5 000	48 000	51 000	54 000
Finantseerimistegevus (-/+)	1 119 858	-428 040	-12 000	-60 000	-60 000	-58 500
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	2 419	48 931	-17 000	-12 000	-9 000	-4 500
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-)	0	438 971	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	0	48 931	31 931	19 931	10 931	6 431
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	1 642 625	1 214 585	1 202 585	1 142 585	1 082 585	1 024 085
Netovõlakkoormus (eurodes)	1 642 625	1 165 654	1 170 654	1 122 654	1 071 654	1 017 654
Netovõlakkoormus (%)	9652,8%	1641,8%	1582,0%	1458,0%	1339,6%	1226,1%

OÜ Maali Üürimaja on 2020. a sõltuv üksus, kuid 2021. a ta seda enam pole, kuna teenib oma tulud väljastpoolt avalikku sektori.

Tabel 10. OÜ Oru Kultuurisaal eelarvestrateegia 2022-2025

OÜ Oru Kultuurisaal	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku (+)	0	8 000	52 600	53 100	54 693	57 428
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	0	8 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Põhitegevuse kulud kokku (+)	1 090	8 000	48 122	48 122	49 084	50 066
Põhitegevustulem	-1 090	0	4 478	4 978	5 609	7 362
Investeermistegevus kokku (+/-)	-45 317	-187 280	-756	-636	-540	-456
Eelarve tulem	-46 407	-187 280	3 722	4 342	5 069	6 906
Finantseerimistegevus (-/+)	0	50 000	-6 768	-6 888	-6 972	-7 080
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)		-137 280	-3 046	-2 546	-1 903	-174
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-)	46 407					
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	148 154	10 874	7 828	5 282	3 379	3 205
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	46 407	96 407	89 639	82 751	75 779	68 699
Netovõlakoorumus (eurodes)	0	85 533	81 811	77 469	72 400	65 494
Netovõlakoorumus (%)	#DIV/0!	1069,2%	155,5%	145,9%	132,4%	114,0%

Strateegia kohaselt peaks Oru kultuurisaal saama valmis 2021. aastal ning seda hakkab haldama OÜ Oru Kultuurisaal. Iga aastaselt on majandamiskuludeks planeeritud 25 000 eurot, mille katab kohalik omavalitsus. Osahingu taotluse kohaselt vajaksid nad majandamiseks ca 46 000 eurot aastat ning lisaks 76 000 eurot ehitisega seotud ülekulu katteks. Hetkel pole neid soove strateegias arvestatud.

Tabel 11. OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud eelarvestrateegia 2022-2025

OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku (+)	0	0	58 000	765 994	773 664	773 544
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	0	0	58 000	40 800	40 800	40 800
Põhitegevuse kulud kokku (+)	870	500	2 000	714 144	714 144	714 144
Põhitegevustulem	-870	-500	56 000	51 850	59 520	59 400
Investeermistegevus kokku (+/-)		-525 879	-68 400	-8 172	-7 440	-6 600
Eelarve tulem	-870	-526 379	-12 400	43 678	52 080	52 800
Finantseerimistegevus (-/+)		525 000	20 000	-50 400	-51 600	-52 080
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-870	-1 379	7 600	13 993	28 865	28 985

Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-)				20 715	28 385	28 265
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 929	550	8 150	22 143	51 008	79 993
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga		525 000	545 000	494 600	443 000	390 920
Netovõlakoormus (eurodes)	0	524 450	536 850	472 457	391 992	310 927
Netovõlakoormus (%)	#DIV/0!	#DIV/0!	925,6%	61,7%	50,7%	40,2%

Strateegia kohaselt võtab OÜ Oru Hooldekodu laenu 525 000 eurot ning 2022. a rendib hooneid Lääne-Nigula valla hallatavale asutusele, et laenu tagasimakseid katta. Alates 2023. a hakkab osaühing majandama mõlemat hooldekodu ning rendimakseid seejärel ei toimu, küll aga jääb vallaga teenussuhe kestma – hooldusteenus eakatele. Kas OÜ ka edaspidi sõltuvaks üksuseks jääb oleneb, kui palju tulusid saab ta avalikust sektorist. Pigem arvestades praegust klientuuri, siis on tõenäoline, et OÜ langeb sõltuvast üksusest välja. Sõltuvaks üksuseks sai osaühing seetõttu, et vald andis vara ning 2022. a saab renditulu Lääne-Nigula vallalt.

Koondeelarvestrateegia 2022-2024

Koondeelarvestrateegia on eelarveprognoos koos sõltuvate üksustega. Arvestatud on, et OÜ Maali Üürimaja pole alates 2022. a ning OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud alates 2023. a sõltuvad üksused.

Tabel 12. Lääne-Nigula valla koondeelarvestrateegia 2022-2025

Lääne-Nigula vald	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 341 976	12 873 889	12 917 525	12 316 174	12 545 934	12 846 135
Põhitegevuse kulud kokku	11 194 177	12 046 141	12 421 407	11 792 492	11 932 167	12 073 544
Põhitegevustulem	2 147 799	827 749	496 119	523 683	613 767	772 591
Investeermistegevus kokku	-4 372 767	-3 878 533	-1 785 912	-1 883 723	-1 420 102	-2 874 842
Eelarve tulem	-2 224 968	-3 050 785	-1 289 793	-1 360 040	-806 335	-2 102 251
Finantseerimistegevus	2 207 034	1 968 778	1 171 052	1 487 426	821 174	2 310 119
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	270 338	-721 643	-118 741	127 386	14 839	207 868
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (+/-)	288 273	360 364	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 733 600	1 011 958	893 217	1 020 602	1 035 441	1 243 310
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	7 426 562	9 395 340	9 351 807	10 294 233	11 115 407	13 425 526
sh kohustused, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära (arvestusüksuse väline)	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (eurodes)	5 692 962	8 383 382	8 458 590	9 273 631	10 079 966	12 182 216
Netovõlakoormus (%)	42,7%	65,1%	65,5%	75,3%	80,3%	94,8%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	13 341 976	10 299 111	10 334 020	9 852 939	10 036 747	9 634 601
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	100,0%	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	75,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	7 649 014	1 915 729	1 875 430	579 309	-43 218	-2 547 615

Vaadates Lääne-Nigula valla (vt Tabel 4) eelarvestrateegiat või koos üksustega strateegiat, siis 2024. ja 2025. a ületatakse lubatud vaba netovõlakoormust ehk laenu maht saab 2024. aastal täis ning edasised investeeringuid saab teha ainult omaosalusel koos toetustega.

Finantsvõime ja finantsdistsipliini meetmed

Finantsdistsipliini tagamise meetmeid käsitlevad kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi *KOFS*) paragrahvid 32–34. Rahandusministeerium jälgib KOVi ja KOV arvestusüksuse põhitegevuse tulemit ja netovõlakoormust. Iga omavalitsus aga saab seada endale ise finantsvõime hindamise meetmed. Siinkohal tuuakse välja kombineeritud lahendus, sh nii riiklikud nõuded kui ka üldised finantsnäitajad, mis võiks järgida:

Tabel 13. Olulisemad finantsnäitajad 2018-2025

Näitaja	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Põhitegevuse tulem	2 044 844	1 243 143	2 136 362	789 715	433 261	516 014	601 192	755 524
Netovõlakoormus	18,20%	29,70%	38,40%	51,80%	61,40%	75,60%	80,80%	95,60%
Põhitegevuse tulem/amortisatsioon	2,15	1,31	2,02	0,70	0,36	0,43	0,50	0,63
Põhitegevuse tulem/laenude tagasimaksed	3,65	2,77	2,92	1,46	0,71	0,81	0,94	1,24
Põhitegevuse tulem/põhitegevuse tulud	15,53%	9,37%	15,41%	6,19%	3,37%	4,21%	4,82%	5,92%

Strateegia kohaselt täidab Lääne-Nigula vald põhitegevuse tulemi kriteeriumi, mis peab olema aasta lõpu seisuga positiivne. Netovõlakoormus on aasta aastalt kasvanud ning jõuab lubatud piirmäära 2024. aastal juhul, kui kõik investeeringud viiakse ellu ning plaanitud laenud võetakse varasemalt välja. Kehtiva KOFS kohaselt tohib netovõlakoormus olla 80% ning edaspidi hakatakse piiri iga aastaseks vähendama. Kuid ettevalmistamisel on eelnõu (arvestades KOV-de üldist laenuvõtmise aktiivsust), et alates 2025. a on laenukoormuse maksimaalne piirmäär taas 60%. 2024. aastal saab Lääne-Nigula vallal laenumaht täis ning alates järgnevatel perioodidel ei tohiks omavalitsus seaduse kohaselt laenu juurde võtta. Strateegia kohaselt on eiratud KOFS sätestatud nõuet.

Kui omavalitsus soovib hoida oma vara korras, siis peab ta sellesse investeerima. Üks hea näitaja, millest lähtuda, on amortisatsioonikulu aastas. Kui omavalitsus suudab samas

summas ka investeerida, siis suudab ta hoida oma vara vähemalt samal tasemel – so minimaalne tase. Aga selline investeerimisvõime tekib ainult läbi põhitegevuse tulemi. Seetõttu vaadatakse, kas tulem ületab amortisatsioonikulu. 2018-2020 on tulem olnud kõrgem kui kulu, kuid järgnevatel aastatel on prognoosi kohaselt tulem madalam kui tegelik kulu ehk vara ei jõuta hoida enam samaväärses seisukorras.

Teisest vaatenurgast, kuid sarnanen näitaja on see, kas põhitegevuse tulem suudab ära katta jooksvate laenude teenindamiskulud (intressid + põhiosa tagasimaksed). See väljendab väga hästi seda, kas tehtud investeeringud on olnud efektiivsed ning tasuvad. Põhitegevuse tulem peab olema kõrgem kui laenude tagasimaksed kokku. Prognoosi kohaselt on kriitilised aastad 2022-2024, kus omavalitsus ei suuda maksta tagasi laenu tulemi arvelt, vaid katab osaliselt uute laenudega. Selline tegevus ei ole lubatud, laenudega tohib katta investeeringuid, mitte jooksvaid kulusid.

Samuti võiks vaadata põhitegevuse tulemi suhet põhitegevuse tuludesse. Heaks määraks loetakse 10%, kuid rahuldav on ka 5-6%, kuid alla selle näitab, et omavalitsus ei suuda tuludest katta muud, kui ainult põhitegevusega seotud kulusid. Kriitilised aastad selles osas on ees, prognoosi kohaselt on nendeks 2022.-2024. a.

Rahandusministeeriumi meetmed

Kui ühe aasta lõpu seisuga KOV või KOVi arvestusüksus meetmeid ei rakenda, väljastab Rahandusministeerium märgukirja meeldetuletusega tagajärgede kohta.

Korrigeerimismenetlus rakendub KOVi või tema arvestusüksuse suhtes juhul kui:

- põhitegevuse tulem on kaks aastat järjest negatiivne;
- netovõlakoormus on kaks aastat järjest üle ülempiiri.

Korrigeerimismenetluse ajal on järgmised reeglid:

- eelarvestrateegias tehakse märke, et käivitus korrigeerimismenetlus, mille kestus on kokku viis aastat;
- KOV peab eelarvestrateegiaga näitama, et viie aasta jooksul jõutakse piirmäära sisse;
- KOV peab eelarvestrateegias esitama tegevused koos rahalise mõjuga, kuidas piirmäära sisse jõutakse;
- eelarvega ei tohi halvendada eelarvestrateegias vastava aasta põhitegevuse tulemile või netovõlakoormusele seatud eesmärki.

Korrigeerimismenetlus lõppeb sellel aastal, kui KOV või KOVi arvestusüksuse näitajad on piirmäära sees. Kui viienda aasta lõpuks KOV või KOVi arvestusüksus finantsdistsipliini meetmeid ei rakenda, käivitub sundsaneerimine.⁴

Riskid

- COVID-19 kriis jätkub ka järgneval või järgnevatel aastatel, mille tõttu omavalitsuse peamine tuluallikas (tulumaks) ei kasva ning jääb püsima 2021. a tasemele. Risk ca 60 tuhat eurot 2022. aastal, järgnevatel aastatel kasvab kordades.
- Ettearvamatult majanduslik olukord, juhtimisotsused (osavalla loomised, soov investeerida seaduses ettenähtud piires enam) võivad tekitada olukorra, kus omavalitsus suudab katta ainult tegevuskulusid, kuid investeerida või laenusid tagasi maksta ei suuda. Lisaks oht ületada lubatud netovõlakoormus, mis toob kaasa Rahandusministeeriumi korrigeerimismenetluse.
- Töötasu alammäära tõusuga on arvestatud, kuid pole arvestatud õpetajate töötasu tõusuga. Eelmisel korral muutis riik metoodikat, mille tulemusena sai omavalitsus ca 50 tuhat vähem toetust. Arvestades riigi kokkuhoiupoliitikat ning soovi, et omavalitsused viiksid läbi koolireformi, on oht, et selline võimalus kordub. Kui tõuseb õpetajate töötasu, siis tuleb tõsta ka lasteaiaõpetajate ja tugispetsialistide töötasu, mis on sellega seotud. Kuna õpetajate töötasu pole viimastel aastatel tõstetud, siis suure tõenäosusega seda siiski tehakse. Kaasnev rahaline risk kõrge.
- Rahandusministeeriumil on plaanis muuta omavalitsuse arvestusüksuse mõistet. Hetkel kuulub arvestusüksusesse omavalitsus ja sõltuv üksus. Muudatuse kohaselt peaks arvestusüksusesse kuuluma kogu konsolideerimisgrupp. Laenukoormust ületavad prognoosi kohaselt nii vallavalitsus kui ka OÜ Maali Üürimaja, konsolideerimisgrupis on kriitilisemad aastad 2023-2025. Kui antud stsenaarium täitub, siis on oodata Rahandusministeeriumi poolt korrigeerimismenetlust.

⁴ Rahandusministeerium.

Tabel 14. Koondeelarvestrateegia 2022-2025 (konsolideerimisgrupp)

Lääne-Nigula vald	2020 täitmine	2021 eeldatav täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 880 942	13 272 389	13 380 025	13 506 868	13 746 798	14 047 879
Põhitegevuse kulud kokku	11 738 272	12 438 641	12 836 907	12 883 336	13 022 011	13 159 888
Põhitegevustulem	2 142 670	833 749	543 119	623 533	724 787	887 991
Investeermistegevus kokku	-4 652 767	-3 968 533	-2 072 912	-1 891 895	-1 427 542	-2 881 442
Eelarve tulem	-2 510 097	-3 134 785	-1 529 793	-1 268 362	-702 755	-1 993 451
Finantseerimistegevus	2 204 734	1 968 778	1 159 052	1 377 026	709 574	2 199 539
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	653 012	-842 920	-375 741	126 379	32 204	231 353
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (+/-)	958 376	323 087	-5 000	17 715	25 385	25 265
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	2 165 563	1 322 644	946 903	1 073 281	1 105 485	1 336 839
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	7 426 562	9 395 340	10 554 392	11 931 418	12 640 992	14 840 531
Netovõlakoormus (eurodes)	5 260 999	8 072 696	9 607 489	10 858 137	11 535 507	13 503 692
Netovõlakoormus (%)	37,9%	60,8%	71,8%	80,4%	83,9%	96,1%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	13 880 942	10 617 911	10 704 020	10 805 495	10 997 439	10 535 909
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	100,0%	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	75,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	8 619 943	2 545 215	1 096 531	-52 642	-538 068	-2 967 783